

31.1.2023

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta (HE 184/2022 vp.)

Aihe: Hallintovaliokunta torstai 02.02.2023 klo 12.15 / HE 184/2022 vp / kirjallinen lausuntopyyntö

HaV@eduskunta.fi

Invalidiliitto kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta. Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajjärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 26 000 henkilöjäsentä ja 145 jäsenyhdistystä.

Yleistä

Perustuslain ohella tulee huomioida myös YK:n vammaissopimus ja Invalidiliitto muistuttaakin rakennetun ympäristön esteettömyyden tärkeydestä ja tiedonsaannista siihen liittyen sekä siitä, että tarvittaessa on tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammasta johtuvien yksilöllisten tarpeiden vuoksi pelastuspalveluiden saamiseksi.

Pelastuslain sääntelyllä ja sen kautta pelastusviranomaisille annetuilla toimivaltuuksilla pyritään turvaamaan kaikille hyvinvointialueille yhdenvertaiset pelastuspalvelut ja poikkeusolojen suojautumisen mahdollisuus. Pelastuspalveluihin liittyy muutakin kuin tulipalon sammuttamiseen sisältyviä kysymyksiä, kuten erityiskysymyksinä runsaslumiset talvet ja vammaisten poistumisturvallisuuden varmistaminen rakennuksista sekä hengityslaitteita käyttävien vammaisten osalta sähkökatkot sekä energian saannin turvaaminen välttämättömien hengitysapuvälineiden lataukseen.

31.1.2023

Invalidiliitto pitää erittäin merkityksellisenä, että uudistuksen yhteydessä varmistetaan pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat huomioiden kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet.

Perustuslain 7 §:n osalta on pelastustoiminnan kannalta keskeistä turvata ihmisten henki ja terveys sekä mahdollistaa turvallinen elinympäristö. Perustuslain 15 § velvoittaa omaisuuden suojaamiseen ja perustuslain 20 § vastaavasti ympäristön suojaamiseen.

Myös YK:n vammaissopimuksen artiklat 5 (Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus) sekä 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus) edellyttävät niin rakennetun ympäristön esteettömyyden kuin tiedonsaannin saavutettavuuden osalta, että "kaikki henkilöt ovat yhdenvertaisia lain edessä ja lain mukaan ja ovat oikeutettuja ilman minkäänlaista syrjintää yhdenvertaiseen lakiin perustuvaan suojaan ja yhdenvertaisiin lakiin perustuviin etuihin." Erilaisia toimia edellytetään saavutettavuuden esteiden tunnistamiseen ja poistamiseen sekä niiden soveltamiseen mm. rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin, koulut, asunnot, terveydenhuollon yksiköt, työpaikat ja väestösuojat, tiedottamiseen, viestintään ja muihin palveluihin, sähköiset palvelut ja pelastuspalvelut mukaan lukien.

Poikkeusoloihin varautuminen nousee esiin myös YK:n vammaissopimuksen artiklassa 11 (Vaaratilanteet ja humanitaariset hätätilat), jonka mukaan "sopimuspuolet toteuttavat kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa kuten mm. aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit."

31.1.2023

Palovaroittimet rakennuksen omistajan vastuulle

Invalidiliitto kannattaa pelustuslain 17 §:n uudistusta, jonka mukaan asuntojen osalta palovaroittimien hankinta- ja kunnossapitovastuu kuuluisi jatkossa rakennuksen omistajalle ja asukkaalla olisi puolestaan ilmoitusvelvoite omistajalle, jos palovaroittimen paristo loppuu tai palovaroitin vikaantuu. Eri tavoin vammaisille ihmisille, kuten pyörätuolinkäyttäjälle tai lyhytkasvuiselle, voi olla mahdotonta huolehtia itsenäisesti palovaroittimen asentamisesta ja palovaroittimien kunnossapidosta, kuten pariston vaihdosta, mikäli paristonvaihtokotelo ei ole sopivalla korkeudella. Lakiesityksen mukaan "palovaroittimet on pidettävä aina toimintakunnossa, joten pariston loppuessa tai palovaroittimen vikaantuessa korjaavat toimet on tehtävä viipymättä."

Invalidiliitto teki kyselyn jäsenistölleen palovaroittimen hankinnasta ja kunnossapidosta. Valtaosasta vastauksista (N 37) kävi ilmi, että vastuun siirtymistä asukkaalta omistajalle pidettiin hyvänä muutoksena, mutta asukkaat kokivat, että paristonvaihdosta ilmoittavasta äänimerkistä huolimatta heillä ei ollut mahdollisuutta vaihtaa paristoa viipymättä. Invalidiliitto katsoo, että palovaroittimien patterien vaihto äkillisessä tilanteessa vastaisi avainten unohtumista kotiin, mikä aktualisoisi huoltoyhtiön akuutin toiminnan. Majoitustilojen ja hoitolaitosten osalta hankinta- ja kunnossapitovastuun säilyttäminen rakennuksen omistajan sijasta toiminnanharjoittajalla, kuten nykyisinkin, on perusteltua. Lakiesityksen perusteluissa käytetään termiä erityisryhmät, mutta olisi perusteltua käyttää myös termiä vammaiset henkilöt.

Voimaantulosäännöksestä käy ilmi, että lain 17 §:ssä tarkoitettu rakennuksen omistajan palovaroittimien hankintaa ja kunnossapitoa koskeva velvollisuus tulee voimaan kahden vuoden kuluttua lain voimaan tulosta. Invalidiliitto katsoo, että tämän vastuun tulisi alkaa jo puolen vuoden kuluttua lain voimaan tulosta, koska hyvinvointialueet ovat aloittaneet jo toimintansa ja pelastuspalvelut siirtyneet niille 1.1.2023 alkaen.

Lisäksi näemme perusteltuna, että vammaisilla ihmisillä olisi omalla suostumuksellaan mahdollisuus antaa yhteystietonsa hyvinvointialueen pelastusviranomaisille ja hätäkeskuksille, jotta vammaisuuden tunnistaminen ko. kohteessa olisi mahdollisimman nopeasti pelastajien saatavilla. Samoin ilmoituksen voisi tehdä taloyhtiön isännöitsijän kautta, joka toimittaisi ja tarkastaisi myös viestin perille menon viranomaisille vammaisen henkilön asunnosta taloyhtiössä.

31.1.2023

Tarkastus rakennushankkeen aikana

Invalidiliitto näkee tarkoituksenmukaisena pelastuslain uuden säännöksen 81 a § Tarkastus rakennushankkeen aikana. Pelastusviranomaisen tarkastus rakennusvaiheessa painottuisi poistumisturvallisuuteen, paloturvallisuuslaitteisiin, pelastustoiminnan edellytyksiin ja väestönsuojiiin. Invalidiliitto pitää tärkeänä, että kyseisissä tarkastustoiminnoissa on huomioitava erilaiset vamma ryhmät, rakennusten ml. väestönsuojien esteettömyys ja tiedonsaannin saavutettavuus.

Pelastusharjoituksissa osallistettava vammaiset ihmiset

Invalidiliitto muistuttaa, että suunniteltaessa ja toteutettaessa pelastusharjoituksia tulee huomioida myös vammaiset ihmiset yhdenvertaisesti vammattomien ihmisten kanssa. Vammaiset ihmiset tulisi huomioida aina esim. työpaikkojen ja yleisten tilojen pelastusharjoituksissa sekä myös väestönsuojien hoitajien koulutuksissa ja väestönsuojien käyttökuntoon laittamisessa. Näissä oleellisia ovat myös poistumisturvallisuuteen liittyvät erityistarpeet. Osa vammaisista käyttää apuvälineitä tai henkilökohtaista apua arjen toiminnoissaan.

Pelastustoimen suunnittelussa ja kehittämisessä vammaiset henkilöt sekä vammaisjärjestöt osallistettava

Invalidiliitto muistuttaa, että YK:n yleissopimuksen 4. artiklan 3 kohdan mukaan "laadittaessa ja toimeenpantaessa lainsäädäntöä sekä myös muissa vammaisia henkilöitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa sopimuspuolten tulee neuvotella tiiviisti vammaisten henkilöiden kanssa ja aktiivisesti osallistaa heidät, mukaan lukien vammaiset lapset, heitä edustavien järjestöjen kautta." Tämä on huomioitava myös, kun hyvinvointialueille perustetaan neuvottelukuntia ja perustettaessa sisäministeriön yhteyteen siviilivalmiusneuvottelukunta pelastustoimen suunnittelua, kehittämistä ja seurantaa varten (4 luku, uusi 23 a §).

31.1.2023

Lopuksi

Työllisyyden edistämiseksi Invalidiliitto muistuttaa, että hätäkeskuksen työtehtävät ovat osaltaan sopivia myös fyysisesti vammaisille henkilöille, joten esteettömyys ja saavutettavuus on huomioitava myös näissä koulutuksissa, koulutustiloissa ja työpaikoilla. Yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaan työnantajan on tehtävä kohtuullisia mukautuksia vammaisten ihmisten työllistämiseksi ja työtehtävissä suoriutumisiksi sekä työuralla etenemiseksi.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 31. tammikuuta 2023

Janne Juvakka
toimitusjohtajaLaura Andersson
yhteiskuntasuhdejohtajaLisätietoja: Invalidiliiton lakimies Henrik Gustafsson, henrik.gustafsson@invalidiliitto.fi